

9. Наказ Державного комітету ядерного регулювання України “Про затвердження Загальних положень безпеки об’єкта по виробництву ядерного палива” від 06.09.2010 № 112 (Загальні положення. п. 7) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon.nau.ua>.
10. Наказ Державного комітету ядерного регулювання України “Про затвердження Основних положень забезпечення безпеки проміжних сховищ відпрацьованого ядерного палива сухого типу” від 29.12.2004 р. № 198 (Основні положення. Розділ 3) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon.nau.ua>.
11. Филипчук А. Социальная реклама (средство формирования культуры безопасности) / А. Филипчук // Основы безопасности жизнедеятельности. – 2008. – № 1. – С. 30-33.
12. Цаликов Р. Культура безопасности жизнедеятельности системообразующий фактор снижения рисков ЧС / Р.Цаликов // Основы безопасности жизнедеятельности. – 2008. – № 4. – С. 3-7.

УДК 378.147:376.352 (477)

Богдан ШУНЕВИЧ

Львівський державний університет безпеки життєдіяльності

ЕТАПИ СТАНОВЛЕННЯ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ У НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ КРАЇН ЄВРОПИ І ПІВНІЧНОЇ АМЕРИКИ

У статті показано сучасні можливості проведення міжнародних соціологічних досліджень і описано результати одного з них на прикладі виявлення етапів становлення дистанційного навчання (кореспондентського, відкритого дистанційного, електронного) в європейських і північноамериканських навчальних закладах станом на 2002 р.

Ключові слова: етапи становлення дистанційного навчання, кореспондентське навчання, відкрите дистанційне навчання, електронне навчання.

Світ швидко змінюється у сфері навколишнього середовища, економіки, технології і освіти. Ще 15 років тому в українських навчальних закладах не існувало дистанційної форми навчання. Зараз щонайменше два вищі навчальні заклади (ВНЗ) впровадили електронне дистанційне навчання (Сумський державний університет, Хмельницький технологічний університет), деякі використовують кореспондентське, наприклад, Університет “Україна”, поєднують традиційне і дистанційне навчання, наприклад, Національний технічний університет України

“Київський політехнічний інститут”, Національний технічний університет “Харківський політехнічний інститут” та інші.

Зарубіжні і вітчизняні ВНЗ пройшли різні етапи впровадження нової форми навчання на відстані (кореспондентське, відкрите дистанційне, електронне).

Мета статті – показати сучасні можливості проведення міжнародних соціологічних досліджень і описати результати одного з них на прикладі виявлення етапів і хронології становлення дистанційного навчання (ДН) в європейських і північноамериканських навчальних закладах.

Матеріалом для написання статті послужили два зарубіжних і одне вітчизняне соціологічні дослідження з участю в них автора цієї публікації, які стосувалися впровадження дистанційного навчання у вищих навчальних закладах та інших організаціях і проводилися за участю науковців і спеціалістів із ВНЗ і організацій країн Азії, Африки, Америки і Європи, а також проведеному власному дослідженні на основі вищих навчальних закладів і організацій України станом на 2002 р.

У першому міжнародному дослідженні [13] подано інформацію про 34, а у другому [6; 7] – про 20 університетів та організацій Азії, Африки, Америки та Європи. У більшості досліджень описано досягнення традиційних університетів у створенні і розширенні їхніх програм відкритого і дистанційного навчання в різних країнах світу. У нашому дослідженні розглядаються тільки навчальні заклади Європи і Північної Америки, тобто 17 університетів, які описано у згаданому вище збірнику статей [13], і 18 – у журнальних статтях [2 с. 487-493; 6; 7]. Також були використані інші матеріали, наприклад, статті, в яких описано організацію ДН в закладах вищої освіти, корпораціях країн Європи та Північної Америки [3, с. 335-346; 11, с. 41-44] за такими показниками:

1. Назва ВНЗ. Рік впровадження кореспондентського навчання/заочного навчання (КН/ЗН), дистанційного навчання (ДН), електронного навчання (ЕН).
2. Коротка інформація про навчальний заклад та цілі і завдання, які він ставить перед собою.
3. Віртуальне навчальне середовище, яке використовується у ВНЗ.
4. Навчальні програми, і зокрема з іноземних мов, які заклад пропонує студентам.
5. Механізми оцінювання знань студентів.
6. Способи підтримки навчання студентів.
7. Джерела фінансування навчального закладу та основні витрати.
8. Досвід у розробці дистанційних курсів.
9. Викладацький штат ВНЗ. Підвищення кваліфікації викладачів.
10. Технічне обладнання навчального процесу.

11. Досягнення центру ДН, а також навчального закладу щодо впровадження дистанційного навчання.

У власному дослідженні описано 7 основних центрів ДН в Україні [2, с. 487-493]. Для кращого сприйняття місцезнаходження досліджуваних вищих навчальних закладів, кількості їх у різних країнах та іншої інформації станом на 2002 р., представимо ці дані у вигляді таблиці 1.

Таблиця 1

Загальна інформація про досліджувані університети Європи і Північної Америки

№	Назва країни	Назва навчального закладу	Рік впровадження КН/ЗН - ДН - ЕН		
<i>Європа</i>					
1	2	3	4		
1	Великобританія	Відкритий університет Великобританії	1971	1971	1995
2	Греція	Відкритий університет Геленік	-	-	1997
3	Ісландія	Університет Веркментгасколіна Акурейрі	-	-	1994
4	Іспанія	Національний університет дистанційного навчання; Університет Оберта де Каталонья.	-	1972	1995
5	Латвія	Ризький політехнічний університет Університет Латвії Даугавпільський педагогічний університет	1960-і роки	-	1997
6	Нідерланди	Відкритий університет	1984	1984	2000
7	Німеччина	Відкритий університет (FernUniversität) Університет Кобленц-Ландау	1965	1975	1995
8	Норвегія	Інтернет коледж НКІ; Університетський коледж Агдер	-	1985	-
9	Румунія	Університет Бейбес-Боліяй			
10	Словенія	Університет Любляни			
11	Україна	Національний університет "Львівська політехніка" Університет "Україна" Київський національний університет імені Тараса Шевченка Український центр дистанційної освіти Українська система дистанційного навчання Національний технічний університет "ХПІ" Міжнародний науково-навчальний	1950-і роки	-	2006
			2002	-	-
			1920-і роки	-	2001
			-	-	2000
			-	-	2000
			1920-і роки	-	1999
			-	-	1996

		центр Харківський національний університет радіоелектроніка	1920-і роки - 1999
12	Франція	Національний центр дистанційного навчання	1939 - 1980 -
<i>Північна Америка</i>			
1	Канада	Університет Атабаска Відкритий університет Британської Колумбії Калгарський університет	- 1970 - 2000
2	США	Віртуальний університет Кентукі; Національний технологічний університет Університет Західних губернаторів Університет Техаських систем Університет Норвіч Університет Бріггса Юнга Імпайе Стейт коледж Державного університету Нью-Йорка Регентс коледж	- 1970 - 1998 1921- 1978 - 1997 - 1979 - 1994 - 1971 - 1997

Примітки: 1. КН/ЗН – кореспондентське навчання/заочне навчання, ДН – дистанційне навчання, ЕН – електронне навчання; 2. Пропуск у вигляді тире означає, що відповідний етап ДН не впроваджувався у ВНЗ.

Як видно із таблиці, матеріалами дослідження є інформація за 2001-2002 рр. про двадцять три провідні навчальні заклади й організації з одинадцяти країн Європи та одинадцять ВНЗ з Канади і США. У деяких статтях про навчальні заклади не вказано роки впровадження нової форми навчання, тому в табл. 1 не подано інформацію навпроти цих ВНЗ.

Дослідження дало можливість прийти до висновку, що лише деякі показані в таблиці навчальні заклади і організації Європи та Північної Америки пройшли три етапи становлення дистанційного навчання, відомих на Заході та в колишніх країнах Радянського Союзу і країнах так званого соціалістичного табору, відповідно, як кореспондентське або заочне навчання – дистанційне навчання або портфельна технологія дистанційного навчання – електронне навчання або мережева технологія дистанційного навчання, наприклад, Відкритий університет в м. Гелені, Німеччина (1965-1975-1995 рр.) або Університет Бріггса Юнга (1921-1978-1997 рр.), а інші розпочали одночасно КН/ЗН і ДН, а потім перейшли до впровадження ЕН, наприклад, Відкритий університет Великобританії (1971-1971-1995 рр.) або Відкритий університет Нідерландів (1984-1984-2000 рр.).

Більшість представлених в таблиці 1 навчальних закладів пройшли два етапи: західні ВНЗ і організації – дистанційне і електронне навчання,

наприклад, Національний університет дистанційного навчання, Іспанія (1972 – 1995 рр.), Університет Кобленц-Ландау, Німеччина (1965 – 1999 рр.), а з країн колишнього Радянського Союзу – заочне і зразу почали впроваджувати електронне навчання, наприклад, Національний технічний університет “ХПІ” (1920-і роки – 1999 р.), Ризький політехнічний університет (1960-і роки – 1997 р.).

Ще одна група західних ВНЗ знаходяться на одному якомусь етапі впровадження ДН: західні ВНЗ – дистанційне або електронне навчання, наприклад, Інтернет-коледж NKI, Норвегія (1985 р.), Університет Оберта де Каталонья (1995 р.), а у ВНЗ України – в основному електронне, наприклад, Український інститут інформаційних технологій в освіті (2000 р.) або кореспондентське навчання, наприклад, Університет „Україна”.

Серед описаних зарубіжних навчальних закладів у згаданих вище дослідженнях дається інформація не про всі відомі у Європі та Північній Америці віртуальні відкриті освітні заклади та заклади, в яких поєднувалося традиційне і дистанційне навчання.

На основі вітчизняного і зарубіжного досвіду можна стверджувати, що система освіти повинна вміти адаптуватися до мінливої ситуації, тому що вона являє собою одночасно спосіб передачі знань і практику. Прикладом такої адаптації може послужити виникнення і розвиток кореспондентського навчання.

Отто Петерс, німецький вчений у своїй теорії індустріалізації викладання [10, с. 19-34] стверджує, що з багатьох точок зору традиційне, усне, групове навчання було доіндустріальною формою навчання. Тобто кореспондентське навчання не могло існувати перед індустріальною ерою. Воно почалося приблизно у 1850 році. Не випадково, що кореспондентське навчання та індустріалізація суспільства почалися приблизно одночасно, тому що вони внутрішньо пов'язані. Тодішнє дистанційне навчання було неможливим без відносно швидкого і регулярного поштового обслуговування і транспортної системи: перші залізничні мережі і перші кореспондентські школи засновано приблизно в один і той же час.

З часом способи передачі навчальних матеріалів від навчального закладу до студентів покращувалися, але зв'язок залишався переважно одностороннім. З 1930-х років на Заході для передачі навчальних матеріалів, крім друкованих матеріалів, почало використовуватися радіо, а з 1950-х – телебачення та інші носії. В Україні телебачення, наприклад, у Львівській політехніці, активно використовувалося для навчання англійської і німецької мов студентів заочного відділення всіх спеціальностей з 1970 до 1982 рр. Як відомо, для забезпечення часткового зворотнього зв'язку в усій системі заочного навчання передбачено контрольні роботи, консультації для студентів-заочників та екзаменаційно-залікові сесії.

Ми відносимо всі згадані вище види навчання, при яких переважає

односторонній зв'язок між навчальним закладом (викладачем) і студентами, до I етапу розвитку навчання на відстані, при наявності переважно двостороннього зв'язку (зворотнього зв'язку), наприклад, навчання по телефону – до II етапу та при багатосторонньому зв'язку – до III етапу, наприклад, навчання через Інтернет.

У вітчизняній і зарубіжній літературі опубліковано багато статей, методичних розробок, монографій та інших матеріалів, які стосуються досліджень розвитку навчання на відстані на трьох етапах його розвитку у світовому масштабі [1, с. 8-20], в окремій країні [8, с. 375-388], навчальному заклад [4, с. 598-620] або організації [12, с. 389-407].

Порівнюємо у хронологічному порядку розвиток кореспондентського, відкритого і дистанційного та електронного навчання в освітніх закладах і організаціях окремо 13 країн Європи (Великобританії, Греції, Ісландії, Іспанії, Німеччині, Нідерландах, Норвегії, Туреччині, Франції) і, зокрема, колишніх країн соціалістичного табору (Румунії і Словенії) та колишнього Радянського Союзу (Литви і України) і окремо в 2 країнах Північної Америки (Канаді, США).

Кореспондентське навчання (КН). Розглянемо детальніше відомості про започаткування і становлення кореспондентського навчання, тобто I етапу розвитку навчання на відстані, для якого властивим є переважно односторонній зв'язок на базі згаданих вище досліджень, в тому обсязі, в якому вони подані в цих матеріалах. Інформацію про започаткування кореспондентського навчання у вище зазначених навчальних закладах і організаціях подано в таблиці 2.

Таблиця 2

Інформація про започаткування кореспондентського навчання

№	Назва країни	Назва навчального закладу або організації	Рік запровадження КН
<i>Європа</i>			
1	Греція	Національний банк Гелленік	1906
2	Ісландія	Спілка робітників і Союз кооперативних товариств	
3	Іспанія	Школа Екстенсіо техника професіонал	1930-і роки
4	Латвія		1960-і роки
5	Нідерланди	Середні школи для матерів	1960-і роки
6	Норвегія	Норвезька кореспондентська школа	1914
7	Туреччина	Дослідний інститут банківського і торгового права, Факультет права Університету Анкари	1956
8	Україна		1920-і роки
9	Франція	Національний центр кореспондентського навчання	1939
<i>Північна Америка</i>			
1	Канада	Квінський університет в Кінгстоні	1889
2	США	Університет Чикаго	1892

Проведене нами дослідження дало можливість виявити, що КН зародилося в Європі та Північній Америці майже одночасно на державному і приватному рівнях.

Як видно із таблиці 2, кореспондентське навчання зародилося в Європі понад 50 років скоріше, ніж у Північній Америці на приватному і державному рівнях. З точки зору теорії індустріалізації викладання О. Петерса, це означає, що індустріалізація суспільства у Європі, а конкретніше в метрополії (Великобританії), почалася на такий проміжок часу скоріше, порівняно із Північною Америкою (колишніми колоніями). В інших країнах Європи запровадження цієї нової форми навчання відбувалося значно пізніше – на початку ХХ століття. У країнах колишнього Радянського Союзу використовувався різновид КН, а саме заочне навчання.

Хоча кореспондентське навчання виникло більше 150 років тому, воно широко використовується також у наш час у всіх країнах світу, в тому числі у Європі і Північній Америці, а особливо в тих країнах і територіях країні, де дорого обходяться або взагалі неможливі інші технології навчання.

Відкрите і дистанційне навчання. У 70-90-х рр. ХХ ст. на Заході було написано багато наукових і полемічних статей, що стосувалися відмінностей між дистанційним, відкритим, гнучким навчанням (див, наприклад, статтю Л. Максвелла [9, с. 43-48]). Тепер найбільш широко використовується термін “відкрите і дистанційне навчання” (ВДН), який прагне увібрати всі варіанти дистанційного навчання.

Відкрита освіта – це технологія навчання, яка побудована так, щоб навчання проходило гнучкішими способами, незалежно від географічної віддаленості студента від освітнього закладу, його соціальних і тимчасових обмежень. Це індивідуальний підхід до навчання, орієнтований на здійснення навчання кожного студента за індивідуальним планом. Відкрите навчання може включати дистанційну або інші форми навчання, а також можливість поєднувати елементи традиційного й самостійного навчання з відповідною формою контролю. Л. Максвелл вважає, що між відкритим і дистанційним навчанням є такі відмінності: “Відкрите навчання – це підхід до навчання, спрямований на студента, при якому усуваються всі бар’єри для забезпечення високого ступеня автономності студента в процесі навчання. Дистанційне навчання більше стосується способу подачі курсу навчання, при якому комунікація між викладачами і студентами відбувається на відстані та технологічно опосередкованим є необхідний для навчального процесу двосторонній зв’язок між викладачем і студентом. Дистанційне навчання може базуватися або не базуватися на ідеалах відкритого навчання” [9, с. 43].

Відкрите і дистанційне навчання відіграє важливу роль в інформаційному суспільстві, в якому обов’язковим є постійне оновлення

знань для підтримання процвітання економіки. Більшість країн вже відкрили щонайменше по одному ВДН після 1970 року, а в деяких два і більше.

Подано інформацію про виникнення і розвиток відкритого і дистанційного навчання у зазначених вище навчальних закладах і організаціях у вигляді таблиці 3.

Таблиця 3

Розвиток відкритого і дистанційного навчання			
№	Назва країни	Назва навчального закладу або організації	Рік створ.
<i>Європа</i>			
1	Великобританія	Відкритий університет Великобританії	1971
2	Ісландія	Школа підготовки вчителів Ісландії	1993
3	Іспанія	Іспанський національний дистанційний університет	1972
4	Латвія	Центр ДН Латвії	1996
5	Нідерланди	Відкритий університет Нідерландів	1984
6	Німеччина	Відкритий університет (FernUniversität)	1974
7	Норвегія	Норвезький відкритий університет	1997
8	Румунія	Центр ВДН для громадян суспільства	1993
9	Словенія	Університет Любляни	1995
10	Туреччина	Спеціальний коледж для підготовки вчителів	1974
11	Україна	Львівський банківський інститут, Львівський регіональний інститут державного управління Національної академії державного управління при Президентові України	1996 1996
12	Франція	Національний центр дистанційного навчання	1980
<i>Північна Америка</i>			
13	Канада	Відкритий університет Атабаска, Телеуніверситет в Квібеку	1972 1972
14	США	Університет Волден, Університет штату Нью-Йорк	1970 1970

Як видно із таблиці 3, розвиток відкритої і дистанційної освіти в Європі і Північній Америці розпочався майже одночасно, проте в межах Європи в країнах колишнього Радянського Союзу і країн так званого соціалістичного табору розвиток ВДН відстав приблизно на чверть століття.

Електронне (дистанційне) навчання. „Електронним дистанційним навчанням (ЕДН) вважається навчання, при якому використовується мережа (LAN, WAN чи Internet) для проведення, взаємодії чи допомоги. Воно

включає розподілене навчання, дистанційне навчання (крім чистого кореспондентського), комп'ютеризоване навчання, яке здійснюється через мережу, і навчання за допомогою Веб, аудіо- і відеозаписів, а також супутниковий зв'язок, інтерактивне телебачення і компакт-диски. Таке навчання може бути синхронним, асинхронним, або комбінованим, супроводжуватися викладачем або комп'ютером" [5, с. 3].

Розглянемо детальніше процес становлення електронного навчання (ЕН) в країнах Європи і Північної Америки, який коротко представлено в таблиці 4.

Таблиця 4

Розвиток електронного дистанційного навчання

№	Назва країни	Назва навчального закладу або організації	Рік впровадження ЕДН
Європа			
1	Великобританія	Відкритий університет Великобританії	1997
2	Іспанія	Каталонський університет	1997
3	Латвія	Ризький політехнічний університет	1997
		Університет Латвії	1997
		Даугавпільський педагогічний університет	1997
4	Нідерланди	Датський електронний університет	1999
5	Німеччина	Відкритий університет (FernUniversität)	1995
		Університет Кобленц-Ландау	1999
6	Норвегія	Норвезький відкритий університет	1997
7	Румунія		1999
8	Туреччина	Університет Анadolу	2001
9	Україна	МННЦ	1996
Північна Америка			
1	Канада	Університет Атабаска	1996
		Агентство відкритого навчання	
2	США	Стенфордський університет	1995
		Університет Дюк	1996
		Університет губернаторів Заходу	1996
		Каліфорнійський віртуальний університет	1997

Як видно із таблиці 4, електронне навчання розпочалося приблизно одночасно в Європі і Північній Америці. Цьому сприяло, на нашу думку, швидке поширення комп'ютерних та інформаційно-комунікаційних технологій, а також глобалізація розвитку освіти не тільки на цих континентах, але й у всьому світі.

Висновки. У сучасних умовах існують можливості проводити міжнародні дослідження у заданому напрямі. Наприклад, у результаті описаного в статті дослідження виявлені етапи і хронологія впровадження

дистанційного навчання (кореспондентського, відкритого дистанційного, електронного) в європейських навчальних закладах та інших організаціях, а також можна порівняти його з таким же розвитком етапів у Північній Америці, залучивши для цього науковців з різних країн.

За допомогою Інтернету спільні соціологічні дослідження науковців можна проводити у будь-якій галузі науки і техніки.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Козлакова Г. Інформаційно-програмне забезпечення дистанційної освіти: зарубіжний і вітчизняний досвід: [Монографія] / Г. Козлакова. – К.: ВЦ "Просвіта", 2002. – 230 с.
2. Шуневич Б. Огляд діяльності основних центрів дистанційного навчання в Україні / Б. Шуневич // Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання у підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми // Зб. наук. пр. у 2-х част. / Редкол.: І. А. Зязюн (голова) та ін. – Київ – Вінниця: ДОВ Вінниця, 2002. – Ч. 2. – С. 487-493.
3. Curran C. ODL and traditional universities: dichotomy or convergence? // European Journal of Education. – 1997. – 32 (4). – С. 335-346.
4. Daniel J. The Open University of Great Britain // Towards Virtualization: Open and Distance Learning. – New Delhi: Kogan Page, 2002. – P. 598-620.
5. E-learning glossary. – Режим доступу: <http://elearners.com/services/faq/q1.asp>. – Заголовок з екрана.
6. International Review of Research in Open and Distance Learning. – 2001. – Vol. 1. – No. 2. – Режим доступу до Веб-сторінки: <http://www.irrod.org/index.php/irrod/issue/view/10>. – Заголовок з екрана.
7. International Review of Research in Open and Distance Learning. – 2002. – Vol. 2. – No. 2. – Режим доступу до Веб-сторінки: <http://www.irrod.org/index.php/irrod/issue/view/12>. – Заголовок з екрана.
8. Kristovska I., Ivanova I. Open and Distance Learning in Latvia // Towards Virtualization: Open and Distance Learning. New Delhi: Kogan Page, 2002. – P. 375-388.
9. Maxwell L. Integrating Open Learning and Distance Education // Educational Technology. – November-December, 1995. – P. 43-48.
10. Peters O. Theoretical aspects of correspondence instruction // The Changing World of Correspondence Study / O. Mackenzie and E.L. Christensen (eds). – University Park, Pa. and London: Pennsylvania State University. – 1971. – 124 p.
11. Phillips V. Virtual classrooms, real education // Nation's Business. – 1998. – № 86 (5). – P. 41-44.
12. Salopek M. Open University of British Columbia // Towards Virtualization: Open and Distance Learning. – New Delhi: Kogan Page, 2002. – P. 389-407.
13. Towards Virtualization: Open and Distance Learning. – New Delhi: Kogan Page, 2002. – 728 p

Львівський державний університет
безпеки життєдіяльності

Гуманітарні аспекти формування особистості

Збірник статей VI Всеукраїнської наукової конференції
від 27 квітня 2012 р.

Львів – 2012

«Гуманітарні аспекти формування особистості».

VI Всеукраїнська конференція (VI; 2012; Львів).

Збірник статей VI Всеукраїнської наукової конференції «Гуманітарні аспекти формування особистості», 27 квітня 2012 р. [Текст]. – Львів : ЛДУ БЖД, 2012. – 466 с.

**Кашуба М.В.,
Сухий О.М.,
Шуневич Б.І.,**

Рецензенти:

доктор філософських наук, професор
доктор історичних наук, професор
доктор педагогічних наук, професор

**Козяр М.М.,
Коваль М.С.,
Рак Т.С.,
Голубко В.С.,
Семерак М.М.,
Шерман О.М.,
Лаврецький Р.В.,
Нагірняк М.Я.,
Лабач М.М.,
Логвиненко В.М.,
Сірко Р.І.,**

Редакційна колегія:

доктор педагогічних наук, професор
кандидат педагогічних наук, доцент
кандидат технічних наук, доцент
доктор історичних наук, професор
доктор технічних наук, професор
доктор політичних наук, доцент
кандидат історичних наук, доцент
кандидат історичних наук, доцент
кандидат філологічних наук, доцент
кандидат філософських наук
кандидат психологічних наук

До збірника увійшли статті, виголошені учасниками VI Всеукраїнської наукової конференції «Гуманітарні аспекти формування особистості». Розглянуто дискусійні питання з проблем викладання гуманітарних наук у навчальних закладах технічного спрямування, методологічні засади діяльності науково-педагогічних працівників на сучасному етапі розвитку суспільства, проаналізовано їх вплив на становлення світоглядних позицій молодого людини, висвітлено мовний, психологічний, педагогічний, правовий, політичний, екологічний, етичний та естетичний аспекти підготовки офіцера, фахівця ризиконебезпечних професій, досліджено роль християнської церкви у формуванні особистості.

Рекомендовано науково-педагогічним працівникам МНС, МВС, МО, офіцерам-вихователям, кураторам навчальних взводів і груп, курсантам і студентам та всім тим, хто цікавиться питаннями виховання особистості.

Тексти надруковано в авторській редакції. За точність наведених фактів і даних відповідальність несуть автори опублікованих статей.

*Рекомендовано до друку вченою радою
Львівського державного університету безпеки життєдіяльності
(Протокол № 8 від «25» квітня 2012р.)*

© ЛДУ БЖД, 2012.

ПЕРЕДМОВА

В епоху глобалізації, інтернаціоналізації економічного розвитку особистість стає головним інвестиційним ресурсом людства, здатним забезпечити інтелектуальний, технологічний прорив у XXI столітті. Творення нового духовно-інформаційного простору на основі поєднання національних цілей, інтересів і цінностей із загальноновизнаними гуманітарними стандартами повинно забезпечити справжній культ духовності, піднести суспільний престиж та авторитет інтелекту, знань та освіченості.

Вимоги сьогодення та новітні методи, які визначають еволюцію освітнього простору, висувають перед навчально-виховним процесом важливі завдання – формування моральних та вольових якостей, творчої свободи особистості, духовного світу фахівця, орієнтованого на загальнолюдські цінності, підготовки випускника ВНЗ, який не тільки бездоганно володіє технікою, а й здатний творчо мислити при її застосуванні. В зв'язку з цим в середовищі інтелектуальної еліти все частіше обговорюється необхідність гуманізації та гуманітаризації освіти, яка при новій методології набуває глибшого змісту, ніж просто залучення людини до гуманітарної культури.

Професорсько-викладацький колектив Львівського державного університету безпеки життєдіяльності свідомий того, що всебічна професійна підготовка майбутніх фахівців не буде повноцінною без гуманітарної її складової.

За ініціативою кафедр гуманітарного спрямування в стінах нашого Університету відбуваються міжвузівські наукові семінари, круглі столи, диспути, під час яких відбувається обмін досвідом з питань вдосконалення педагогічного впливу на свідомість молоді в контексті гуманізації вищої технічної освіти.

Вже доброю традицією в Університеті стало проведення наукових конференцій присвячених гуманітарним проблемам формування особистості. Під час роботи VI Всеукраїнської наукової конференції «Гуманітарні аспекти формування особистості» у загальному тематичному руслі розглядалося кілька проблемних напрямків: особливості викладання гуманітарних наук у вищих навчальних закладах та їхній вплив на виховання світоглядних позицій людини; етична та естетична складова образу сучасного офіцера силових структур України; психологічний, педагогічний та релігійний виміри у навчально-виховному процесі; формування мовної та екологічної культури особистості, офіцера, фахівця ризиконебезпечних професій.

ЗМІСТ

Передмова.....	3
Марченко О. Гуманітаризація як соціокультурна детермінанта трансформації сучасного простору освіти.....	5
Лабач М. Контрапункти виховного навчання в сучасній вищій школі.....	10
Яровицька Н. Освітні стратегії гуманітарного дискурсу.....	22
Бешта І. Вплив гуманітарних дисциплін на формування ідентичності.....	30
Цюприк А. Гуманітарний компонент вищої професійної освіти.....	38
Мудрак В. Сучасні тенденції інформаціологічного забезпечення гуманітарного спрямування фахової компетентності майбутнього фахівця.....	45
Андрушко Я. Вплив корпоративної культури навчального закладу на мотиваційну сферу студентів та викладачів.....	50
Мохнар Л. Педагогічна культура викладача ВНЗ МНС України у контексті ефективної педагогічної діяльності.....	56
Лозинська С. Українська національна самосвідомість у викладі гуманітарних дисциплін.....	64
Лаврецький Р. Етикет науково-педагогічного працівника.....	67
Кудрик Л., Сурмяк Ю. Духовне виховання особистості засобами соціогуманітарних дисциплін.....	74
Гуменюк Л. Кіберсоціалізація молоді в умовах соціальної реальності.....	84
Германович О. Сприйняття часу як компонент соціалізації особистості.....	91
Шароватова О. Культура безпеки у сучасному соціумі.....	98
Шуневич Б. Етапи становлення дистанційного навчання у навчальних закладах країн Європи і Північної Америки.....	110
Орлов С., Бураков Ю., Івахів О., Русіло П., Капосльоз Г. Системи військово-наукових досліджень зарубіжних країн.....	120
Максимовська Н. Особливості викладання дисципліни “Соціально-педагогічна робота в сфері дозвілля” з метою розширення професійного світогляду майбутніх соціальних педагогів.....	130

Лозинський А. Сучасні напрямки професійної підготовки соціальних працівників в МНС України.....	137
Корняк В., Павленко М. Професійна підготовка майбутніх соціальних педагогів до роботи з сім'єю.....	142
Мачинська Н. Самостійна робота як складова професійної підготовки майбутніх фахівців в умовах магістратури вищого навчального закладу непедагогічного профілю.....	148
Шниталевська Г. Методика проведення експериментальної роботи з підготовки майбутніх учителів початкових класів до формування загальнокультурної компетентності молодших школярів.....	155
Стельмах С. Навчальна гра як проблема дослідження.....	161
Возняк О., Поцелуйко А. Особливості гуманітарної і професійної підготовки студентів у технічному ВНЗ.....	167
Орлов С., Русіло П., Капосльоз Г. Показники і зміст оцінювання виконання науково-дослідних робіт.....	174
Рибалко Є. Методика використання лекційно-семінарської системи в технічному коледжі при вивченні історії.....	180
Демчишак Р. Електронна демократія як засіб оптимізації політичної участі особи та зростання ефективності функціонування органів влади.....	190
Парубчак І. Соціально-правове становище молоді в Україні на сучасному етапі.....	195
Шерман О. Формування стереотипів як частина політичної соціалізації особистості.....	203
Панікян А., Гльницька У. Принципи інформаційних відносин та види інформації в сучасних демократичних державах.....	210
Саміло А., Повстин О. Соціальна безпека суспільства як фактор впливу на розвиток особистості.....	215
Єфремова А. Роль фізичного виховання у системі вищої освіти.....	223
Гюот С. Моральні аспекти у вихованні фахівців з фізичного виховання і спорту.....	230
Скиданчук Д. Філософія олімпійців і її вплив на формування світогляду особистості ХХІ століття.....	236
Хлипава Г. Особливості й перспективи розвитку сучасної сім'ї.....	243
Корнієнко Л. Роль церкви у вихованні та розвитку особистості.....	246